

Dzieci miliarda rodziców

Kiedy oto przyszłość stała się krótka i przelatywała mi przez palce nieuchronnie jak przesypujący się w klepsydrze piasek, często zdarzało mi się rozmyślać o mojej przeszłości – szukać w niej odpowiedzi, z którymi

wypadałoby umrzeć. Co ułożyło tę mozaikę postaci, która od zamierzchłych lat była moim Ja? – pisała we wstępie do swej ostatniej w życiu książki Oriana Fallaci, światowej sławy dziennikarka. „Kapelusz cały w czereśniach” to saga rodzinna i monumentalny esej o historii Włoch i Europy, powieść i dokument zarazem, efekt 10-letniego upartego (mimo nieuleczalnej choroby) tropienia śladów dziadków, babć, pradziadków, praszczurów, prapraszczurów. „Czułam, że te postaci są we mnie, przeniesione przez chromosomy otrzymane od dwojga młodych ludzi...”.

Wydaje się, że każdego myślącego człowieka wcześniej czy później dopada ta paląca ciekawość łańcucha istnień ludzkich, z których się wywodzi. Niekoniecznie po to, by poprawić sobie samopoczucie odkurzonym herbem i portretem zacnego przodka na ścianie. Ani też po to, by usprawiedliwić swoje niedoskonałości: trudno, takie mam geny.

Ta ciekawość bierze się z naturalnej potrzeby tożsamości, przynależności, z potrzeby zrozumienia sensu swojego istnienia. Ona przychodzi zwłaszcza, gdy rodzi się nowy człowiek, jak się powiada – krew z naszej krwi. Rodzina wypatruje podobieństw, cieszy się z nosa potomka – jak u pradziadka. Przychodzi w chwilach życiowych prób i rozterek. Człowiek odwołuje się wtedy do przekazów i tradycji, szuka podpowiedzi, jak żyć, jak oni by postąpili. Czasem wiedza o tym, skąd się wywodzę, ciąży. Ale terapeuci doradzają zrozumienie swego psychicznego i mentalnego dziedzictwa, zwłaszcza tego trudnego, bo to konieczne, by prawdziwie dojrzeć.

A więc co właściwie po kim mamy? Co odziedziczyliśmy po praszczurach – na ile ludzkie emocje, zachowania, potrzeby są atawizmami z czasów, gdy kształtował się homo sapiens? Co jest dziedzictwem biologicznym, zakodowanym w łańcuchu DNA, owym oryginalnym szyfrze, zawartym w każdej komórce człowieka i na nowo zrekombinowanym w każdym nowym istnieniu? Co – świadomie bądź nie – przekazują człowiekowi jego bezpośredni przodkowie poprzez codzienne obcowanie i wychowanie; co powinni umieścić w psychicznym bagażu dzieci współcześni rodzice i dziadkowie?

W tym wydaniu „Poradnika” sięgamy do kilku gałęzi psychologii, równolegle poszukujących mechanizmów dziedziczenia: psychologii ewolucyjnej, genetyki zachowań, psychologii wychowawczej i społecznej. Po to, by choć po części odpowiedzieć na pytanie, jakie zadają sobie ludzie myślący. Oriana Fallaci w swej „obsesyjnej podróży wstecz” tak je sformułowała: „Czyż narodziny nie są wiecznym odnawianiem, a każdy z nas czyż nie jest dzieckiem miliarda rodziców?”.

EWA WILK

W numerze:

Co człowiek odziedziczył po praprzodkach

Teoria ewolucji: jak bardzo zmieniła psychologię	6
Ludzki mózg: co w nim najstarsze, co przybyło, co jeszcze się zmieni	13
Prapsychika: co współczesny homo sapiens ma po zbieraczach i myśliwych	16
Seks: czy na tym, jak ludzie się kochają, ciąży wciąż prehistoria naszego gatunku	20
Role płciowe: co sprawia, że tradycyjny podział ról między kobietą i mężczyzną tak krzepko się trzyma ..	24
Homoseksualność: jak ewoluowała, jaką rolę pełni ..	30
Prof. Patricia Churchland o tym, w jakim stopniu moralność została ukształtowana biologicznie	32
Prof. Frans de Waal o korzeniach ludzkiego altruizmu i empatii	36
Inteligencja: skąd się wziął ten fenomen, na ile jest dziedziczny	40

Co człowiek dostaje w genach

Prof. Włodzimierz Oniszczenko o tym, czy da się ulepszyć to, co mamy w genach	44
Dziedziczenie: skąd nasz kolor oczu i przyjaciele	48
Złe geny: co człowiekowi z wiedzy, że choroba psychiczna dotknęła kogoś z jego krewnych	52
Depresja: czy istnieją geny rozpaczy	56
Dr Anna Jakubowska-Winecka o tym, jak sobie radzić, gdy dziecko dziedziczy chorobę	58

Co człowiek daje potomkom

Dr Mariola Kosowicz o tym, dlaczego rodzice przekazują dzieciom tyle złych schematów i jak się z nich wyzwolić	62
Dziedziczona bezradność: jak to jest dorastać w przekonaniu, że w życiu nie mamy na nic wpływu	66

Dr Anna Siwy-Hudowska o tym, na ile człowiek przejmując po swoich przodkach lęki, smutki, traumy	69
Zawiedzione oczekiwania: jak sobie poradzić, gdy dziecko nie spełnia rodzicielskich ambicji	72
Dr Barbara Arska-Karyłowska o tym, jak mają w życiu dzieci sławnych ludzi	75
Biznes rodzinny: kto woli iść własną drogą, a kto przejąć firmę po rodzicach	78
Małżeństwo: jak odgrywamy w nim role wyuczone jeszcze w dzieciństwie	82
Dr Bartosz Zalewski o tym, na ile wybieramy partnerów podobnych do rodziców	84
Mity rodzinne: dlaczego tak trudno zmierzyć się z prawdą o przodkach	87
Adopcja: jak mądrze sprawić, by dziecko adopcyjne stało się swoje	90
Rodzinni odmieńcy: dlaczego zmiana pozycji społecznej jest dla człowieka takim obciążeniem psychicznym	93
Trudna miłość: jak pokochać dziecko z gwałtu	96
Pamiętniki, blogi: po co spisujemy własne i czytamy cudze wspomnienia	98
Dr Aleksandra Burek o tym, dlaczego szukamy naszych korzeni	100
Spadek materialny: dlaczego budzi tyle emocji i wojen rodzinnych	103
Sukcesja: w jakie cechy i umiejętności warto wyposażać swoje dzieci	106
Prof. Jadwiga Koralewicz o tym, jak kształtowała się mentalność Polaków	110
Polskie imaginarium: jakie przekonania pozostawiła nam w spadku historia	112

♦ N o t y o a u t o r a c h ♦

Dominika Buczak
dziennikarka
Katarzyna Czarnecka
dziennikarka, redaktorka,
współredaguje „Poradnik
Psychologiczny” POLITYKI
Iga Czernikowska
dziennikarka, psycholog
biznesu, współpracuje
z Uniwersytetem SWPS
Joanna Drosio-Czaplińska
dziennikarka, psycholog
Katarzyna Growiec
doktor socjologii, psycholog
i politolog, adiunkt
na Uniwersytecie SWPS

Grzegorz Gustaw
psycholog organizacji,
certyfikowany trener biznesu,
superwizor, wykładowca
Magdalena Kaczmarek
doktor psychologii, adiunkt
na Uniwersytecie SWPS
Piotr Kaczmarek-Kurczak
doktor nauk ekonomicznych,
wykładowca w Akademii Leona
Koźmińskiego w Warszawie
Sylwia Kita
doktor socjologii, adiunkt
w Akademii Pedagogicznej
w Częstochowie, psychoterapeu-
tka w nurcie integracyjnym

Agnieszka Kloch
doktor nauk biologicznych,
pracuje na Wydziale Biologii
Uniwersytetu Warszawskiego
Małgorzata Osowiecka
psycholog, doktorantka
na Uniwersytecie SWPS
Agnieszka Paczkowska
psycholog kliniczny,
psychoterapeutka
Stanisław Porczyk
specjalista psychiatra,
współpracuje z Grupą Synapsis
w Warszawie
Magdalena Strzałkowska
dziennikarka

Kinga Tucholska
doktor psychologii, adiunkt
w Instytucie Psychologii
Stosowanej UJ
Anna Tylikowska
doktor psychologii, wykładow-
czyni, konsultantka, trenerka
**Dziennikarze POLITYKI
i POLITYKI.PL:**
Joanna Cieśla, Anna Dąbrowska,
Anna Dobrowolska, Agnieszka
Krzemińska, Joanna Podgórska,
Marcin Rotkiewicz, Ryszarda
Socha, Agnieszka Sowa,
Paweł Walewski, Ewa Wilk,
Aleksandra Żelazińska

NOWY WYMIAR PSYCHOLOGII

Czy geny wpływają na zdolność do doświadczania orgazmu? Na naszą seksualność, jak i wiele innych cech, wpływa materiał przekazany nam przez przodków. Im głębiej poznajemy to, co nas kształtuje, tym lepiej wiemy, jak wykorzystywać nasz potencjał – także ten seksualny.

mgr Izabela Jąderek

Psycholog, seksuolog, wykładowca i doktorantka
Interdyscyplinarnych Studiów Doktoranckich
na Uniwersytecie SWPS

www.studia.swps.pl

WARSZAWA – WROCŁAW – POZNAŃ – KATOWICE – Sopot

Drzwi Otwarte: 12 września 2015 r.

Jedna z trzech najlepszych psychologii w Polsce*

- › Studia I i II stopnia
- › Studia jednolite magisterskie
- › Studia dla magistrów i licencjatów
- › Studia w języku angielskim
- › Studia doktoranckie
- › Studia podyplomowe

*wg rankingu „Perspektyw” z 2015 r.

Studia w obszarach:

- › psychologia i nowe technologie
- › neurokognitywistyka
- › psychologia biznesu
- › psychologia kliniczna i zdrowia
- › psychologia rozwoju i edukacji, coaching
- › psychologia sportu
- › psychologia eksperymentalna
- › psychokryminalistyka
- › psychoseksuologia – nowy kierunek

ja
my
oni

Ile małpy w człowieku

Jak bardzo teoria ewolucji zmieniła psychologię

MARCIN ROTKIEWICZ

Małpa z dżungli wyjdzie, ale dżungla z małpy nigdy”. Tym zdaniem zaczyna się „Małpa w każdym z nas”, jedna z głośniejszych książek prof. Fransa de Waala, wybitnego badacza życia szympansov (rozmowę z nim czytaj na s. 36). Puentuje ono burzliwą dyskusję, która toczy się od ponad 150 lat. A dokładnie od dnia 24 listopada 1859 r., kiedy ukazało się drukiem dzieło Karola Darwina „O powstawaniu gatunków”, rozpoczynając jedną z największych rewolucji w nauce (dla sprawiedliwości dodajmy, że niezależnie od Darwina i równocześnie z nim podstawy teorii ewolucji sformułował inny brytyjski badacz Alfred R. Wallace). ▶

Karol Darwin
(1809–82),
twórca
teorii ewolucji